

*Sétál a család
Veszprémben*

A Nagy Háború nyomában

A kiadvány támogatói:
a Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata
és a Veszprémi Első Világháborús
Centenáriumi Emlékbizottság

Elektronikus változat:

<http://www.ekmk.hu/>

<http://www.veml.hu/leveltar/>

<http://babako.hu/>

*Sétál a család Veszprémben
A Nagy Háború nyomában
(1914—1918)*

Szakmai lektor:
Rainer Pál

Szerkesztették:
Nagyné Kozma Ildikó
Szabóné Vörös Györgyi

Nyomdai előkészítés:
Palkóné Jády Melitta

Címlapfotó:
a Laczkó Dezső Múzeum tulajdona

Térkép és GPS koordináták:
Bontó László

Felelős kiadó:
Eötvös Károly Megyei Könyvtár
Veszprém

Készült:
Veszprémben, 1500 példányban,
az OOK Press Nyomdában

ISBN: 978-963-9510-20-3

Kedves Sétáló/Olvasó!

A Bakony – Balaton Környezetvédelmi Oktatóközpont, a Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára valamint az Eötvös Károly Megyei Könyvtár 2011-ben indított sorozatának célja, hogy Veszprém helytörténeti értékeinek megismertetésével is erősítsük a családok városunkhoz való kötődését. Jelen füzetünk már a 4. ebben a sorozatban. Az összefogáshoz csatlakozott a Laczkó Dezső Múzeum is.

A száz esztendeje kezdődött I. világháború véget vetett a XIX. század hosszúra nyúlt boldog békeéveinek. A kortársak által Nagy Háborúnak nevezett, csaknem öt évig tartó világháború addig ismeretlen borzalmakat szabadított a világra, utóhatásai pedig sajnos máig is tartanak.

Veszprém jelenleg is az ország belsejében található település. A Trianon előtti, történelmi Magyarország korszakában pedig még hangsúlyosabban érvényesült ez a földrajzi helyzet. Így a hadiesemények, amelyek hazánknak csak egyes határterületeire (szerb határszél, Kárpátok, Erdély) korlátozódtak, közvetlenül nem érintették Veszprémet. Ez azonban korántsem jelentette azt, hogy ez a város ne szenvedte volna meg a világháborút.

Az épkézláb férfiak a harctéren teljesítettek szolgálatot. A veszprémiek zöme a cs. és kir. 19. (győri) gyalogezrednél, a m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezrednél és a m. kir. 7. (veszprémi) honvéd tábori ágyúezrednél katonáskodott, de kisebb számban előfordultak további más alakulatoknál is. Közülük számosan hősi halált haltak, megsebesültek, testileg vagy szellemileg (esetenként mindkét téren) megrokkantak, hadifogságot szenvedtek. A szerencsés túlélők pedig alighanem holtukig sem szabadultak az átélt borzalmak (negatív) emlékeitől.

Az itthoniak élete is egyre nehezebbé vált. A nehézségek, ha nem is egyformán, de a társadalom valamennyi rétegét érintették. A háború előre haladtával nyersanyaghiány állt be, a szűkös készleteket elsősorban a hadsereg ellátására fordították. Szinte az összes árucikk (élelmiszerek, ruhaneműk, lábbelik, bőrárúk, fűtőanyagok stb.) forgalmazását és árszabását hatóságilag szabályozták, korlátozták. A szegényebb lakosság egy része csaknem éhezett. A korábban kifejezetten férfimunkának minősülő nehéz fizikai munkák egy részét is nők és gyerekek végezték. A hiányzó férfiak munkájához igényelni lehetett hadifoglyok segítségét is. (A közlben Hajmáskéren működött hadifogolytábor.) Az egyre kevésbé megoldható helyzeten Komjáthy László polgármester vezetésével becsületre méltó erőfeszítéssel igyekezett úrrá lenni Veszprém város vezetése. A hadirokkantak, hadiárvák, hadiözvegyek segélyezése pedig még évtizedekkel a háború után is mindennapos problémát jelentett.

Füzetünk a világháborús korszak városi emlékhelyeit ismerteti. Felkeresésükkel és a hozzájuk kötődő ismeretek elsajátításával pontosabb, árnyaltabb képet nyerhetünk Veszprém korabeli életéről, történéseiről.

Ne felejtjük, a világháborút megszenvedettek erőfeszítéseinek köszönhetjük, hogy mi mai magyarok – ha nem is problémák nélkül – de békében és ma is magyar hazában élhetünk! A világháború harctéri és hátszói mindennapjainak minden bizonnyal részesei, hősei voltak Sétálóink felmenői is, hiszen kortársaink között alig-alig lehet olyan ember, akinek elődeit ne érintette volna az I. világháború.

Kedves Sétálóink, Ön hogyan emlékezik az I. világháborút átélt vagy abban elesett elődeire? Büszke rájuk, vagy talán nem is tudja hol jártak, mit tettek a háború éveiben?

A szerzők és a szerkesztő úgy gondolja: ha csak néhány sétáló diákban sikerült felkeltenünk az érdeklődést, és füzetünk hatására most megpróbál utánanézni családja világháborús előtörténetének, úgy kiadványunk már nem volt haszontalan.

Boldog békeévek

Veszprém rendezett tanácsú várossá szerveződését 1875 januárjában Vermes Illés, a vármegye alispánja jelentette be. A városi közgyűlés 1900-ban a fejlesztést az utca-szabályozás, közvilágítás modernizálása, közcsatorna hálózat kiépítésével jelölte meg. A város népessége 1910-ben 14 792 fő volt.

Ennek alacsony mértékű növekedését (300 fő alatt), a háborús évek tovább rontották. Tetemes, háborús embervesztésünket az 1911–1920 közötti, 505 fővel csökkent természetes szaporodási statisztika is mutatja. Ebben az időszakban Veszprém lakossága kevesebb volt, mint Pápáé.

1908-ban megépült a **villanytelep**, 1912-ben a városi vízművet nappali áramra kapcsolták, ezzel a megemelkedett nyári vízfogyasztást is biztosítani tudták.

A Sógor telepen – a mai, Rózsa és Diófa utca környékén – a Jeruzsálem hegyen, az Endrődi Sándor utca, a Báthory utca térségében családi házas beépítés zajlott.

A **Postapalota** a városház szabad telkére épült, melyet veszprémi mérnökök, majd Schmall Henrik budapesti építész tervezett. Horváth Sándor építőmester 1902. szept. 23-án adta át az épületet, amely 80 évig szolgálta a várost. A postahivatal egy nyilvános telefonállomással csatlakozott az interurbán-hálózathoz. Az intézmény 1910-ben villamos világítást is kapott.

A **kórház** bővítését 1900–1904 között Jüttner Kálmán és Kesselbauer Ágoston mérnökök tervei alapján, Szeglethy György polgármester, dr. Csolnoky Ferenc kórházi igazgató végeztették el. Zalavári Antal építőmester és ifj. Bognár János ácsmester voltak a helyi kivitelezők. A kórház bővítését báró Hornig Károly püspök 20.000 koronával, Nay Jakab és neje Berger Róza 200 koronával támogatták.

1907-ben Szeglethy György polgármesterrel egyben a „Színpartoló Egyesület” elnökével és Kolossváry Józseffel a vármegye korábbi főispánjával a város is bekapcsolódott a **színházépítési** lázba, melyet az állam 15.000 koronával segített. A hiányzó költséget a város, jótékonyági bálók rendezésével, képeslevelezőlap-sorsjegyekkel támogatta.

A színház tervezője, építője: Medgyaszay István rendkívül korszerű színháztechnikai megoldásokat alkalmazott. 1908. szeptember 17-én, Nádasy József társulatával, Csiky Gergely: Nagymama c. operettjével avatták fel. 1917-ben a színház, a **Korona szállóval** együtt városi tulajdonba került. Földszintjén működött az **Apolló mozi**.

A várfeljárónál lévő **tűzoltólaktanya** elavult. Új épületét a városháza udvarán, a mai Szeglethy utcában, 1911. június 4-én szentelték fel.

A város gazdasági jelentősége fokozatosan csökkent, a környékbeliek már nem ide hozták piacra a terményeiket, dacára annak, hogy 1909-ben megnyílt **az új vasúti szárnyvonal**. A Veszprém – Almádi – Tapolca vasút kiépítésével Veszprém bekapcsolódott a Budapest – Börgönd – Almádi – Keszthely – Fiumei gyorsvonati közlekedésbe. A megvalósítást óriási lobby tevékenység és 26 évnyi mérnöki munka előzte meg.

A város fejlődéséhez a kiutat az iparosítás és az iskolavárosi rang megtartása jelentette. A korábbi iparos réteg létszáma lecsökkent, az 1910-es években már alig 600-an dolgoztak. Működő gyárak: kékfestőgyár, olajgyár, szappangyár, szikvízgyár, ecetgyár, posztógyár, téglagyárak és cementgyár. Kiemelkedett a 100 főt foglalkoztató **„Veszprémi Kötött és Szövött Iparárugyár - Részvénytársaság”**. A háború alatt (1915) katonai hősapkát, kiskabátot, hasmelegítőt és harisnyákat gyártott. **A Faipari Rt.** 100 munkással talicskákat, szerszámnyeleket, keményfa árukat állított elő.

Feladat: Milyen történetet ábrázol a színház déli falának mozaikja? Kinek az alkotása?

A .veszprémi takarékpénztár- háza.

A Közgazdasági Bank és Takarékpénztár Rt. 1911-ben a 6. pénzügyintézetként alakult meg. Új közvágóhíd létesítését tervezte a **Döri-Szalay jéggyárral** együttműködve Bokrossy Jenő mérnök és Pillitz Ármin állatorvos.

Veszprém „virilistái” 1891-ben, „I. egyes adóval: *Veszprémi Takarékpénztár, Veszprémi káptalan, Betét- és kölcsön közvetítő egyesület, Bauer Károly, Bauer Sándor mészáros, Ruttner Sándor, Brukk Sámuel, Nay Jakab, Steiner Jónás, Rothauser Sámuel, Weisz Elek, Steiner Móricz, Pollitzer Áron, Rosenberg Adolf, Hoffman Sámuel, ifj. Rápoch Sándor Tauszig Sándor kereskedő, Tuskau Majerné, Reviczky Ambróné háztulajdonos, Kopácsy Árpád országgyűlési képviselő, Fekete Károly szabó, Kubay Hubert kávé, Pillitz Dávid szappanos, Lengyel Sándor zálogüzlet tulajdonos, Kadelburger Emilné, Jagasits Mária, Rothauser Simonné háztulajdonos, Weisz Henrichné magánzónó, Weisz V. Mór szállító.*

II. Kétszeres adóval: *báró Hornig Károly veszprémi megyés püspök, Cseresnyés Nándor földbirtokos, dr. Halassy Vilmos orvos, Sörös Zoltán, Szabó Imre, Pap Ferencz, Ribóty Ede, dr. Óváry Ferencz, Jánosy Sándor, Plosszer István, Csolnoky László, Fischer Manó, Barcza Kálmán, Mozgai Antal, Kenesey Pongrácz ügyvédek, Paál Dénes királyi főmérnök, Kenesey Móricz királyi közjegyző, Rainprecht Antal püspöki jószágkormányzó, Perlaky József, Pillitz Benő orvos, Ferenczy Károly gyógyszerész, Véghely Dezső alispán, Szili Horváth Pál gyógyszerész, Tallián Lázár, Pribék István püspök, Rosos Gyula ispán, Vogronics Antal, Kemenes Ferencz, Palotai Ferencz, Jánosi Ágoston kanonok”.*

Feladat: Kik voltak a „virilisták”? Közülük kikről neveztünk el köztereket? Nevezzen meg legalább hármat!

A város a múzeum szervezésének idején, 1902-ben jutott hozzá Mihály István bakonyszentlászlói plébános gyűjteményéhez. A vármegye 10 helyiséget ingyen biztosított a **Veszprémvármegyei Múzeum** számára, székházának 2. emeletén (1904). Első igazgatója Laczkó Dezső piarista főgimnáziumi tanár lett.

Az érdeklődők a tárlatot szerdán és pénteken díjtalanul látogathatták. Az új múzeumi épület helyét 1913. végén a Plosszer sétányon jelölték ki. Az építkezést Csomay Kálmán kezdte el, de az intézményt a háború miatt csak 1925-ben avatták fel.

1908-ban Ádám Iván kanonok elnökletével megalakult a **Szépítő Egyesület**. Kiemelkedő munkáik: Kiskuti-völgy, az Andrassy út, a Benedek-hegy, a László-domb, a Tobak utca fásítása, amelyeket dr. Csolnoky Ferenc vezetett. 1911-től a **Szabad Líceum** a műveltség gyarapítását tűzte zászlajára. Számos ismeretterjesztő előadást tartottak a lakosság bevonásával.

A **Veszprém Dalegyesületet** 1903-ban Gaál Sándor alapította. Először férfikórusként, majd vegyes kórusként országos hírnévre tettek szert. 1912-ben az „országos dalosversenyen”, második díjat kaptak.

Civil (polgári) szerveződések: Petőfi Kör, Kossuth Lajos Olvasókör, Jeruzsálem-hegyi Társaskör, Cserháti Társaskör, Vörösmarty Kör, Nemzeti Kaszinó, Polgár Társaskör, Korcsolya-egyesület, Torna-egyesület, Népkör. Az egyesületek a közélet aktív szervezői és résztvevőiként mozgatták a lakosságot, ünnepeket, megemlékezéseket, jótékonyági esteket, bálakat szervezve.

Felkezeseti egyesületek: Katolikus Legényegylet, izraelita Krajcár-egylet, Református Énekegylet.

Nőegyletek: Veszprémi Jótékony Nőegylet, Izraelita Nőegylet, Krajcár-egyesület.

Kiemelkedő iskolák: Piarista Főgimnázium, Felsőkereskedelmi és Polgári Iskola, Iparos tanonc intézet. Nőneveléssel foglalkozó iskolák, elsősorban zárdaiskolák: Irgalmas nővérek zárdája, Angolkisasszonyok zárdája.

Mivel a férfi lakosság jelentős része a harctéren szolgált, az egyesületek munkája a háborús években csak a túlélésre korlátozódott. Szerepük a jótékonyági estek, segélyezések megszervezésére szűkült.

Feladat: Ebben az időszakban négy templomot is felújítottak, illetve építettek. Melyek voltak ezek? Mit tud a történetükről?

A hadüzenet — 1914. július 29.

1914. június 28-án egy szerb nacionalista diák, Gavrilo Princip megölte a trónörökös Ferenc Ferdinándot és feleségét. A merénylet hírére, július 1-re dr. Komjáthy László polgármester rendkívüli képviselőtestületi ülést hívott össze. Döntésük szerint a városban kitűzték a gyászszászlokat, a rendőrség betiltotta a zenés rendezvényeket és nem engedélyezett táncmulatságokat. Az utcai közvilágítás lámpáit gyászfátyollal vonatta be, a temetés napján az üzleteket zárva kellett tartani. Ferenc József a „Népeimhez” című kiáltványában írta: Szerbia a hálátlan, gyorsan felejtő ország, hátat fordított Ausztria-Magyarországnak.

„Fegyveres erővel kell tehát államaim számára a belső nyugalom és az állandó külső béke nélkülözhetetlen biztosítékait megszereznem. Ebben a komoly órában tudatában vagyok elhatározásom egész horderejének, s a Mindenható előtti felelősségnek. Mindent megfontoltam és meggondoltam. Nyugodt lelkiismerettel lépek a kötelesség útjára. És bízom a Mindenhatóban, hogy a fegyvereimnek adja a győzelmet.”

A hadüzenet együtt járt a csapatok hadiállományra való feltöltésével, a mozgósítással. Veszprém a hadüzenetről 2014. július 31-én értesült. A mozgósítás elrendelésekor a városházán megkezdődött a katonai ügyosztály munkája: falragaszok, plakátok kiosztása, kifüggesztése. Komjáthy 21 órakor a Városházának is helyet adó Kapuváry-ház erkélyéről szolt az összegyűlt lakosokhoz, akik a Szabadság téren tüntettek a háború mellett, éltették a katonaságot.

Mondandója a harctérre vonuló katonáknak szolt: „A város nevében ígérem, hogy a harcba vonulók itthon hagyott családtagjai fölött örködünk, jólétükről gondoskodunk éppen úgy, mintha a családfenntartó maga gondoskodnék róluk. Az itthon maradtak a város gyermekei lesznek.”

Veszprém.

Pözpöki Józsefkommandóterület és a pözpöki kert.

Feladat: Hogy nevezték a város első moziját, ahol megnézhatték az „Imádkozik a király” mozgószínház filmdrámát?

Laktanyák

A „kaszárnya” vagy „laktanya”, az az épület vagy épületcsoport, mely csapatok elhelyezéséül szolgál. A katonaság elszállásolása az állandó kaszárnya-rendszer kiépítése előtt (XV. századtól) magánházakban történt. A laktanya-építési program az 1870-es években kezdődött, ami jelentősen javította a katonák életkörülményeit.

A sziklára épült veszprémi vár sokáig meghatározó szerepet játszott az ország rész védelmében. Veszprém stratégiai helyzete és a nagy gyakorlótér közelsége a katonaság állandó jelenlétét eredményezte. Mindennaposá váltak a beszállásolások, átvonulások és a hosszantartó betelepülések. A XIX. században Veszprém már rendelkezett több, kaszárnyának használt épülettel. Így laktanyának használták az un. **Felső-** (a mai Csermák Antal Zeneiskola épülete), illetve az Alsó- vagy **Kiskaszárnyát** a mai Deák Ferenc utcában.

Veszprémben 1894–1895-ben épült fel a mára már lebontott **Szabadi úti új laktanya** (1930 után Szent László laktanya), a jelenlegi rendőrségi épület helyén. Ebben helyezték el 1913-ban Veszprém háziezredének, a 31. honvéd gyalogezrednek két zászlóalját. Használatban volt még a **Kopácsy (vagy Komakuti) laktanya**. Ebben az épületben a honvédség 1926-ig tartózkodott. Először 1892-től a székesfehérvári 17. honvéd gyalogezred egy zászlóalja használta, majd a csendőrség települt az épületbe. 1944-től a laktanya volt a veszprémi zsidóság gyűjtőhelye. Ez utóbbit is lebontották, helyén ma a Kórház rendelőintézete található. Veszprém tüzérezredének a végleges elhelyezésig a **Jutasi úton fabarakkokat** építettek. Az új laktanya azonban az I. világháború miatt már nem épült meg.

Feladat: Keresse meg a Szent László laktanya emléktábláját a rendőrség épülete előtt! Meddig használta a honvédség ezt a kaszárnyát?

Az itthon maradottak segítése: hadigondozás

A haza szolgálatában vívott háborúk során az államnak gondoskodnia kellett a harcokban megsebesült katonák ellátásáról, valamint a háborúban elesett vagy sebesüléseik miatt később elhunyt katonák családjainak segélyezéséről. Ezt a feladatot korábban csak az egyházi szervezetek látták el, de később a polgári szervek is kivették a részüket benne. A korábbi állami hatóságok helyébe felállították az Országos Hadigondozó Hivatalt, amely 1917 és 1919 között működött, és minden vármegye székhelyén rendelkezett népirodával, így Veszprémben is, melynek vezetésével Mezriczky Károly nyugalmazott táblabíró t bízták meg.

Hadigondozottakon a hadirokkantakat, hadiözvegyeket, hadiárvákat és a hadirokkant vagy hősi halált halt katona által eltartott egyéb családtagokat értették. Veszprémben nyilvántartottak 79 fő veszprémi lakhellyel rendelkező hadirokkantat, 90 fő hadiözvegyet, 141 fő hadiárvát és 4 egyéb eltartott családtagot. Többségük egyszerű veszprémi földműves vagy kisiparos volt, de néhány kiemelkedő értelmiségivel, vármegyei és városi tisztviselővel is találkozhatunk. Hadirokkantak voltak például Radocza András vármegyei aljegyző, Dr. Moldoványi Jenő ügyvéd, vagy ifj. Matkovics László, a Veszprémvármegye című lap szerkesztője, akik maradandó lelki és fizikai sérülésekkel tértek haza a frontról. A kevésbé szerencsések között is számos veszprémi iparos és értelmiségi volt, mint például Kustos Jenő városi állatorvos, akinek felesége jutott a hadiözvegyek sorsára.

A hadigondozás a gyógyászati tevékenységgel, a járadékszolgáltatással és a polgári életbe való visszailleszkedés segítségével valósult meg. A hadirokkantak támogatására átképzéseket biztosítottak, de legfontosabb segélyezéseik mégis a pénzbeli juttatások voltak. A hadiözvegyek jóval kisebb mértékű segélyben részesültek, ám létrehoztak számukra karitatív-műhelyeket, így a korábbi háztartásbeliek lehettek családjuk fenntartói. Ilyen műhelyeket Veszprémben nem az Országos Hadigondozó Hivatal működtetett, hanem a társadalmi szervezetek. A hadiárvák 90 %-a családi körben maradhatott, így csak csekély részüknek kellett árvaházi elhelyezést és ellátást biztosítani.

Feladat: Veszprém városa milyen formában gondoskodott a hadiárvákról, hadirokkantokról?

Magyar Királyi Gyermekmenhely

A talált vagy elhagyottnak nyilvánított gyermekeket befogadó intézmények létrehozásáról az 1901. évi VIII. és XXI. törvénycikk rendelkezett, ennek folyományaként 18 állami gyermekmenhely nyílt az ország területén. A veszprémi **Gyermekmenhely** építését Csomay Kálmán veszprémi építőmester 1902-ben kezdte, Ybl Lajos tervei alapján, a Hornig Károly megyéspüspök által felajánlott parkban.

Az épület több, mint 200 ezer koronába került. 1904 őszén dr. Cseresnyés József orvos irányításával indult az összesen 25 főt foglalkoztató intézmény. A létesítmény olyan szerencsétlen sorsú gyermekeknek nyújtott segítséget, akik elárvultak, vagy akiket szüleik, rokonaik anyagi vagy egyéb okból nem voltak képesek felnevelni.

A menhelyre felvett gyerekeket megvizsgálták, szükség esetén orvosi felügyelet alá helyezték, majd szállást és teljes ellátást biztosítottak számukra. Az intézet 13 teleppel, azaz olyan társtelepeléssel rendelkezett, ahol a törvényi előírásoknak mindenben megfelelő nevelőszülők működtek, és állandó teleporvosok felügyeltek a menhelyi gyerekek egészségére. Annak érdekében, hogy minél több elesetten tudjanak segíteni, az otthon munkatársai igyekeztek a veszprémi épületből mihamarabb nevelőszülőkhöz helyezni őket. A nevelőszülők ezeket a gyerekeket saját családjukban gondozták, cserébe havi 8-12 korona tartásdíjat kaptak fejeként.

Induláskor 1104 gyermeket vett át társintézményeitől, majd évente újabb 800–900 fő ellátását kezdte meg. A háborús években a felvettek száma a duplájára nőtt, 1916-ban a 2000-et is meghaladta. Ebben az időszakban az is előfordult, hogy 3–5 gyerek feküdt egy ágyban. A felvettek jelentős része hadiárva volt. A Nagy Háború alatt csak árvákból ezret fogadott. Az intézet indokolt esetben felvette a hadbavonultak gyerekeit is, ezzel próbálva segíteni az otthon maradtak egyre nehezebb sorsán.

Ilyenkor gyakran az anyánál hagyták a felvett gyermeket, aki így cipő-, ruha-, élelmiszer-segélyben részesedhetett, a tartásdíj pedig kiegészítette a szűkös családi költségvetést.

A menhely a II. világháború idején is segítette a katonák gyermekeit, majd 1954-től Állami Gyermekkorházaként működött tovább. Az épület 1995 óta kihasználatlanul áll.

Feladat: Keressen az intézményről további képeket a Levéltár honlapjáról elérhető Veszprémi Kaleidoszkóp fényképgyűjteményből, jegyezze fel a leltári számaikat!

Hadi események

Az 1914–1918 között zajló I. világháborúnak – amely totális háború volt – a kitörését követően nem sokkal, a kortársak a *Nagy Háború elnevezést adták*. Minden eszköz, technikai vívmány a háború szolgálatába állt. Újabb és újabb fegyvereket alkalmaztak és fejlesztettek: pl. tüzérség, géppuska, harci gáz, repülő, tank, lángszóró, aknavető, tenger-alattjáró.

A négy év hadi eseményeit leírni, bemutatni lehetetlen.

E lapon is csak néhány mozzanat olvasható Veszprém házieredei: a 31. honvéd gyalogezred és a 7. honvéd tüzérezred történetéből.

Mindkét ezred 1913-ban alakult meg Veszprémben. Az orosz frontra ezredeink 1914. augusztus 18-án indultak a **jutasi vasútállomásról**. Egy hadosztályparancsnokság alatt, a 41. honvéd hadosztály frontszakaszán harcoltak. A 31. gyalogezred és a 7. tüzérezred első ütközete (tűzkeresztsége) 1914. augusztus 28-án **Uhnównál** volt.

A 31. honvéd gyalogezred történetét feldolgozták, ismertek ütközeteinek helyszínei, tevékenysége és nagybani vesztesége. Harcolt az orosz, majd az olasz fronton. Összesen 1126 napig állt ellenséges tűzben és 80 önálló csatában vett részt. Az ezred két alkalommal gyakorlatilag megsemmisült. 1914. november 26-án csak 3 tiszt és 36 főnyi legénység menekült meg (egy gyalogezred kb. 3–3500 főből állt). Az ezred háborús veszteségét csak becsülni tudjuk, amely 7–9000 fő lehetett.

A 7. tüzérezred története még nincs feldolgozva. Harctéri szolgálata megközelítőleg megegyezik a 31. gyalogezredével. Veszteségeit sem ismerjük.

Mindkét ezred egyik legismertebb ütközetét az olasz fronton, a X. isonzói csata során **Kostanjevica** mellett vívta 1917. máj. 12. – jún. 10. között.

A csata emlékére, Veszprém városa ezüst ezred díszkürtöket adományozott mindkét házieredeknek, amelyeket a város polgármestere dr. Komjáthy László egy küldöttséget vezetve személyesen adott át 1918. május 24-én.

Az összeomlás után ezredeink 1918. november végén érkeztek vissza Veszprémbe, ahol a fegyvereket leadva, feloszlatták őket.

Feladat: A Vörösmarty téren található emlékműről olvassa le az ezred alkalmazásainak, ütközeteinek helyszíneit!

Katonák kórházi ellátása

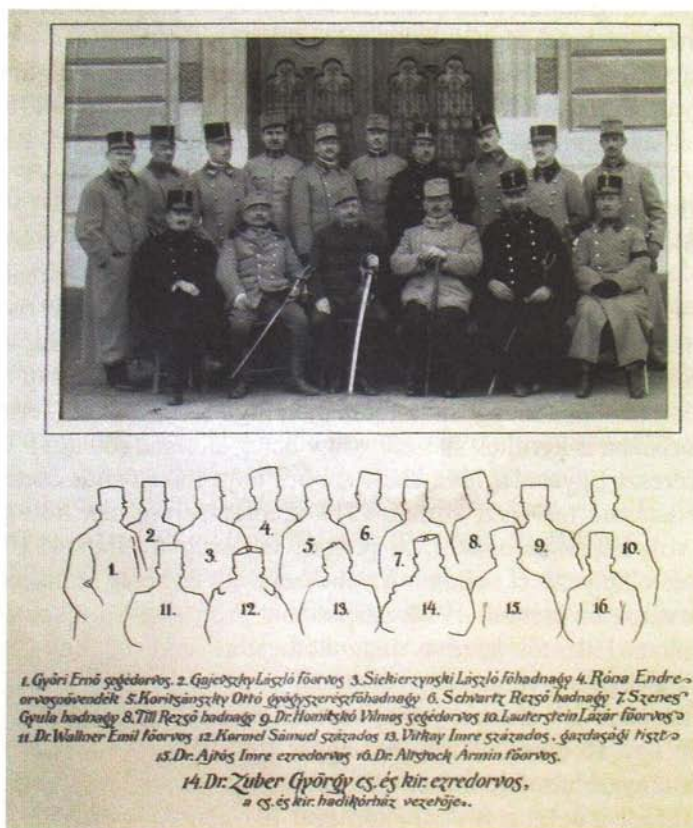
Ahogy a világháború alatt sok más helyen, így Veszprémben is a nagy köz- és magánépületeket foglalták le katonai kórházak részére.

1914 augusztusától kórházzá alakult a **Felsőkeresedelmi és Polgári Iskola** (kb. 250 ágygal), a **piaristák főgimnáziuma**, az **angolkisasszonyok** (eredetileg 40 ágygal) és az **irgalmas nővérek** (eredetileg szintén 40 ágygal) zárdáinak egy része, továbbá a **püspöki papnevelde** épülete (154 ágygal) és a szemközti **Csiszárík-féle kanonoki ház**.

A **püspöki palota** egyes termeit is rendelkezésre bocsátották tisztí kórtermek céljaira. A Veszprémbe települt cs. és kir. tartalékkórház parancsnoksága a Felsőkereskedelmi iskolában székelte. A kórház parancsnoka az osztrák, 1870-es születésű, dr. Georg Zuber ezredorvos (orvos százados), fogorvos volt. A kórház felállítása, berendezése, az átalakítások elvégzése 26 nap alatt teljesen megtörtént, de már a mozgósítás 15. napján fogadóképes volt. Természetesen a városi kórházba is kerültek sebesült vagy beteg katonák (60 ágy). Utóbbiakat a Vörös Kereszt Egyesület látta el. A háború előtt mozgósítás esetén eredetileg 250 fő ellátására tervezett kórház 1914 szeptemberére már 500 sebesültet és beteget volt képes befogadni. A polgári lakosság további 417 fő lábadozó ellátását és elhelyezését vállalta. Az első sebesült és beteg szállítmány (125 fő, főleg horvátok és csehek) 1914. szeptember 2-án este 8 órakor érkezett meg Veszprémbe. 1916-tól kezdve átlag kéthetente érkezett egy-egy beteg- és sebesült transzport a városba.

1915 júliusában a várost a jutasi vasútállomással összekötő út két oldalán elkezdték egy 16 betegszobás, 304 ágyas katonai barakk-kórház és egy 150 ágyas járványkórház felépítését. Az építkezésen a somorjai fogolytábor 250 orosz hadifoglya dolgozott. Az új kórházat 1916. június 4-én, délelőtt 11 órakor avatták fel.

Georg Zuber ezredorvos parancsnoksága alá tartozott a **veszprémi kórház** (több épületben elhelyezve, továbbá a balatonfüredi és hajmáskéri fiókosztályok, valamint a balatonfüredi, balatonarácsi, enyingi, zirci, gici, jánosházai, dukai és devecseri vörös kereszt kórházak (összesen 17 tisztből és 200 fő legénységből álló felügyelő, ápoló és írnok személyzettel, 30 tiszti és kb. 1000 fő legénységi ápolttal). A veszprémi katonakórház osztályorvosa dr. Wallner Emil ezredorvos volt, a sebészeti osztályon dr. Alpár János, a belgyógyászati osztályon dr. Novomeczky Gusztáv polgári orvosok, a járványkórházban dr. Skaza Gottfried segédorvos teljesítettek szolgálatot. A harctérre vezényelt Georg Zuber ezredorvost 1917. április 26-án dr. Reichenberg Sándor 2. osztályú főtörzsorvos (orvos alezredes) váltotta fel a kórház élén.

Feladat: Jelölje meg a térképen azokat az épületeket, amelyekben a veszprémi katonai kórház részlegei működtek.

Hol ápolták Veszprémben a sebesült katonatisztek?

Temetők, emlékhelyek

A veszprémi Alsóvárosi temető I. világháborús katonasírhajai

Az 1780-as évek óta működő temető ezen részébe az I. világháború alatt a veszprémi hadikórházakban elhalt katonákat temették el.

Egyaránt akadnak köztük az Osztrák–Magyar Monarchia magyar és más nemzetiségű katonái, valamint orosz, szerb, montenegrói, román és olasz hadifoglyok.

A háború végéig összesen mintegy 360–400 temetkezés történt. (A sírok egy része azóta elpusztult.)

A két világháború között a parcellát példásan rendben tartották. Hősök vasárnapján és halottak napján évente rendszeresen tartottak itt ünnepélyes megemlékezéseket, 1939. június 17-én a 359. számú sír ismeretlen katonájának maradványait exhumálták és áttemették a másnap József kir. herceg tábornagy által felavatott várbeli **Hősök Kapujába**. Díszes szarkofágját később, a pártállami időkben eltávolították onnét.

A Magyarországi Tanácsköztársaság 30. évfordulójára 1949-ben a parcella mellé emlékművet emeltek (ennek helyén áll a jelenlegi emlékmű). Az **emlékműhöz** a bejárást megkönnyítendő, ekkor több hősi sír sírjelét felszámolták.

A **hősök parcelláját** 2012. májusára (Hősök napja) újjátarta fel Veszprém városa. Az újraavatást Hende Csaba honvédelmi miniszter és Porga Gyula polgármester végezték.

A temetőben a hősi parcellán kívül is több I. világháborús családi hősi sír található. Ezek a következők:

BALOGH KÁROLY közlegény, m. kir. 31. veszprémi honvéd gyalogezred, 1872–1916

BOKROSSY VIKTOR tartalékos főhadnagy, m. kir. 31. veszprémi honvéd gyalogezred, a veszprémi káptalan gazdatisztje, Veszprém, 1886 – Munkács, 1915. júl. 10. (máj. 10-i Strij folyó menti sebesülése következtében)

felső-őrői **CSERESNYÉS LÁSZLÓ** m. kir. honvéd huszár ezredes, 1869–1918

DEOGÁRÓ JÓZSEF tartalékos m. kir. honvéd hadnagy, m. kir. adótiszt, 1886–1915

literáti **FOGHTÚY MIKLÓS** alezredes, m. kir. 31. veszprémi honvéd gyalogezred, Komárom, 1871. dec. 24. – Budapest, 1920. márc. 12. (háborús sebesülése és hosszú hadifogsága következtében)

GYENES JÁNOS m. kir. honvéd ezredes, 1871–1920

győrötskei **GYŐRÖTSKEY FERENC** tartalékos hadapród, m. kir. 31. veszprémi honvéd gyalogezred, 1894 – Maniów környéki hegyekben, Galícia, 1915. márc. 7. Eltemetve Maniów.

győrötskei **GYŐRÖTSKEY GYÖRGY** hivatásos főhadnagy, m. kir. 31. veszprémi honvéd gyalogezred, Veszprém, 1888. márc. 4. – Budapest, 1915. máj. 16. (harctéren szerzett tifuszfertőzés következtében)

LÁTOS FERENC egyévi önkéntes tizedes, cs. és kir. 19. győri gyalogezred, 1885. máj. 25. – Ostrów, Galícia, 1915. máj. 22.

PAPP FERENC hadapród (örmester) 19 éves

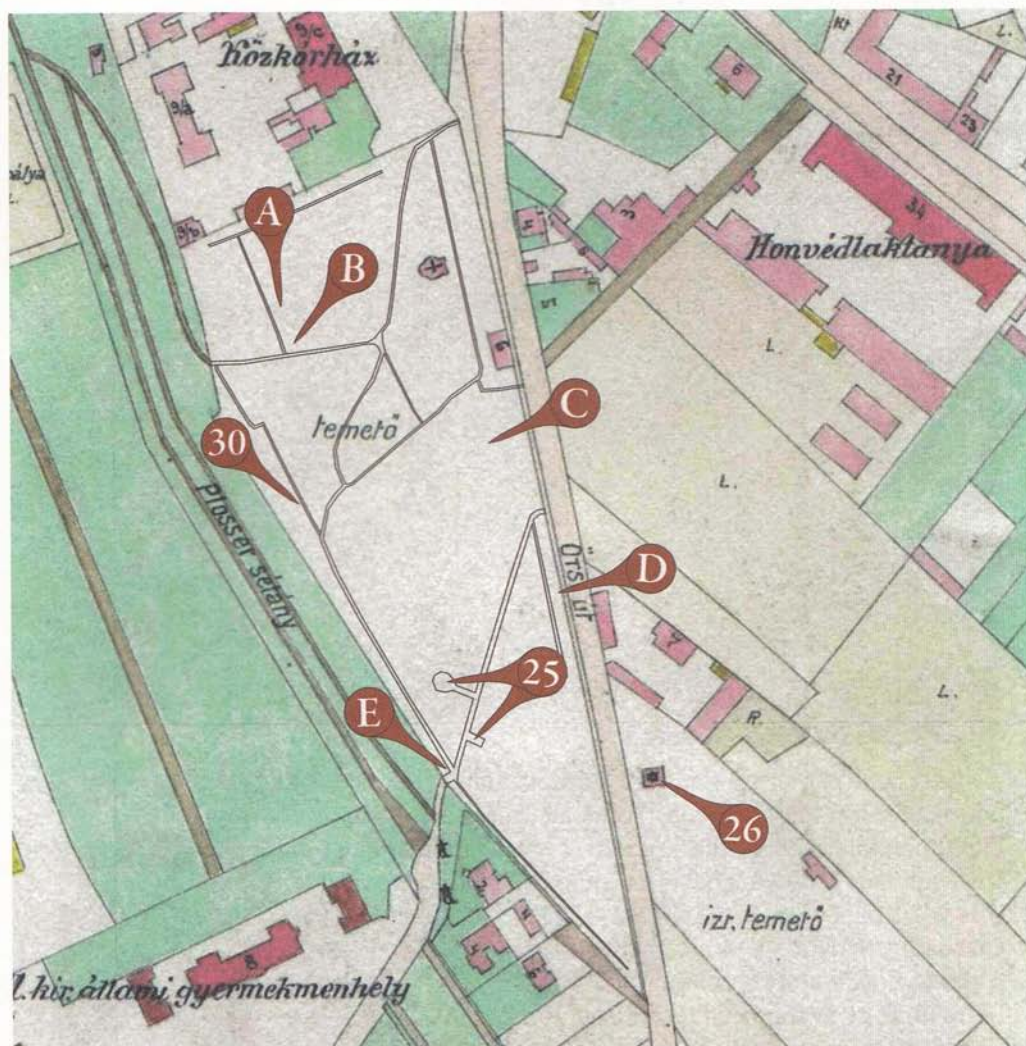
PÁTKAY GYULA hadapród, 1896–1916

PREYA REZSŐ egyévi önkéntes tizedes, cs. és kir. 48. nagykanizsai gyalogezred, hivatalnok, 1890 – Sztanyi, 1914. aug. 23.

VARJAS JÁNOS egyévi önkéntes tüzér tizedes, † 21 évesen, 1919. aug. 12.

WILDENAUER KÁROLY m. kir. honvéd főhadnagy, 1890–1915

Alsóvárosi temető térképe

A: Győrötskey kriptája

B: Csomay Kálmán

C: Vitéz Mészáros István

D: Bokrossy Viktor

E: Komjáthy László

25: I. világháborús emlékmű
és emlékkereszt

26: Izraelita ravatalozó

30: Matulka sír

Feladat: Keressen meg a temetőben legalább 5 olyan egyéni (nem a hősök parcellájában található) sírt, amelyben I. világháborús hősi halott nyugszik, vagy annak jelképes sírja! Nevezze meg és jelölje be a vaktérképen!

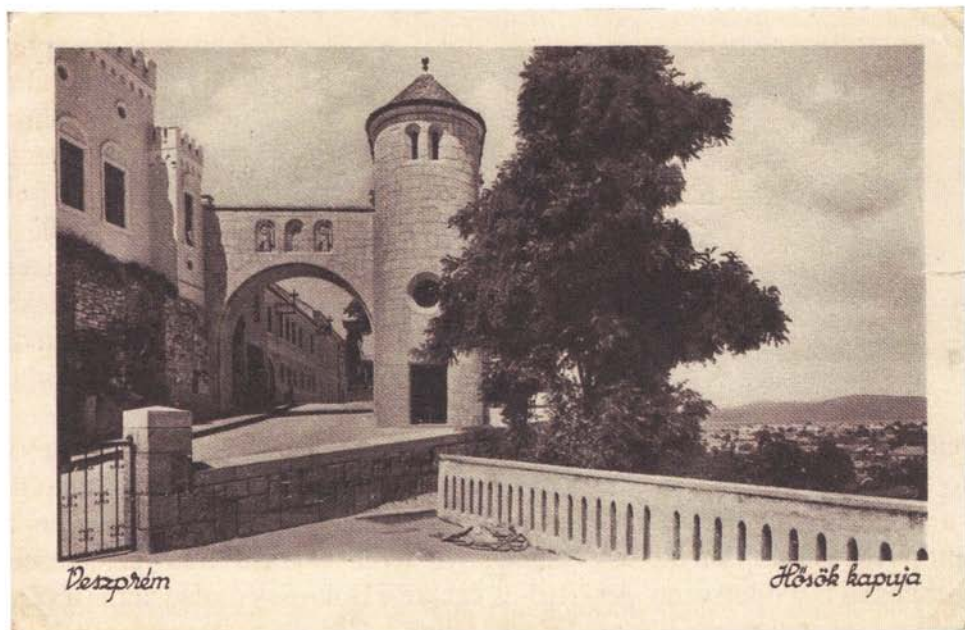
A Nagy Háború kultusza

- A háborúval párhuzamosan már kezdett kialakulni annak kultusza. A Horthy-kor politikájának mindvégig vezérgondolata maradt a trianoni békeszerződés revíziója. Ezen gondolatkörhöz illeszkedett a világháborús hősök kiemelt megbecsülése. Veszprémben több világháborús emlékhely is létrejött a két háború között:
- izraelita zsinagóga emléktáblája (1922)
 - izraelita temetői ravatalozó emléktáblája (1922),
 - iparos hősök emléktáblája (1923),
 - Davidikum-árvaház emléktáblája (1925),
 - felsőkereskedelmi iskola emléktáblája (1927),
 - piarista főgimnázium emléktáblája (1929),
 - csendőr hősök emléktáblája a csendőr laktanyában (1936-ban már létezett),
 - 1938-ra pedig elkészült (a közelmúltban szépen megújított) **Hősök kapuja**
 - a **31-es honvéd és népfőlkelő gyalogezredek emlékműve** (felavatásukra csak 1939-ben került sor).

Feladat: Fényképezzen le legalább három I. világháborús veszprémi emléktáblát!

Melyik emléktáblán olvasható Ludvig Kálmán, egykori lapszerkesztő neve, aki a krasznójszki hadifogolytáborban halt meg?

1930-ban megalakult a 31-es honvéd gyalogezred bajtársi szövetsége, Veszprém székhellyel, veszprémi, tatai, győri, komáromi és budapesti csoportokkal. 1936-ban megjelent a 31-es ezredtörténet. Szeptember utolsó vasárnapján évente megtartották Veszprémben az ezred emléknapot. A hősök napi (1925-től május utolsó vasárnapja) és a halottak napi megemlékezések minden évben a honvédség, a polgárság, az egyházak és természetesen a világháborút járt katonák együttes részvételével történtek és az **Alsóvárosi temető** katonasírijainak megkoszorúzásával végződtek.

Feladat: Hogy hívták azt a veszprémi cipészsegédet, aki az ipartestület épületében lévő márványtáblán szerepel, mint hősi halott, pedig Oroszországban élte le hátralévő életét? A történetet elolvashatja az EKMK Helyismereti Gyűjteményében HOGYA György tanulmányában.

A korszak kiemelkedő alakjai

A Bokrossy család

A XIX. sz. végi polgárosodó Veszprém iparosai, kereskedői a korabeli városközpont, a heti piac és annak közvetlen környékén működtették kereskedéseiket, üzleteiket. A frekventált helyen, az egykori Gizella tér 11. szám alatt álló eklektikus épület (a kép jobb oldalán) története évtizedeken keresztül a város nivós kereskedő-dinasztiájához, id. Bokrossy Viktorhoz és családjához fűződik.

Szente Ferenc szappanfőző 1865-ben vásárolta meg az ingatlant. Lányát, Alojziát a grazi Baimel (Bokrossy) Viktor vette feleségül. Közös indították el a világháborúig sikeresen működő üzletet. Ekkor kezdődött el fűszer- és papírkereskedésük fénykora. Valamennyi fivér ekkorra már üzletvezetői képesítéssel is rendelkezett. Az 1910-es évekre a Bokrossy család tagjai a város elismert, tiszteletben álló polgárai lettek. Következtesen kiálltak az közügyekért. A kereskedésalapító id. Bokrossy Viktor 1913-ban átadta üzletét fiának, Ferencnek, aki tovább gazdagította, fejlesztette árukészletét. A fűszerek, élelmiszerek mellett a háborút megelőzően már lőszert és fegyvert is árusított.

Bokrossy Jenő műszaki főtanácsos, a kereskedődinasztia egyetlen műszaki végzettségű tagja készítette el Veszprém városrendezési tervét az I. világháború kitörése előtti időben. A világháborúban népfelkelőként teljesített szolgálatot az olasz fronton. Szerencsés visszatérése után kinevezték a városi mérnöki hivatal vezetőjének. Városrendezői tevékenysége a mai napig meghatározza városunk arculatát. 1919-ben a Jutasi úti tüzérbarakkok bontásának munkálatait koordinálta. A megmaradt faanyagot a sürgősen felépítendő épületekhez, a cselédházakhoz és a szegényebb néposztályok építkezési szükségleteire használták fel.

Ifj. Bokrossy Viktor 1915-ben katonai szolgálatteljesítés közben, a galíciai Stryi-nél szerzett sebesülése következtében néhány hét múlva meghalt a munkácsi kórházban.

A cégalapító id. Bokrossy Viktor 1919-ben tüdőtagulásban hunyt el. A Nagy Háború megpróbáltatásai után a Gizella téri kereskedést Ferenc vitte tovább.

A Csomay (Csomai) család

Veszprém városának az egyik legkiemelkedőbb iparos családja a XX. század elejétől a Csomay család volt. Közülük is az építőiparban jeleskedő idősebb és ifjabb Csomay Kálmán. Apa és fia nevét és munkásságát fémjelzi Veszprém számos épülete.

Idősebb Csomay Kálmán építőmester volt az, aki Veszprémben telepedett le, házuk a Szent Imre herceg út 8-as szám alatt volt, a mai buszpályaudvar helyén. Csomai János Kálmán, 1872. szeptember 22-én született Balatonalmádiban, Csomai János kisbirtokos és Fridreich Mária gyermekeként. Fiatal korában tanulta ki az építői szakmát, és már 1902-ben a mai Jutasi úti lakótelep területén téglagyárat alapított, amely kiváló minőségű falazótéglával és tetőcseréppel látta el saját építkezéseit, de értékesítette is az építőanyagokat. Részt vett a **vármegyeháza**, a Kossuth utcai **evangélikus templom vasbeton tornya** és megannyi családi- és bérház építésében. A veszprémi városi tanács képviselőtestületének virilista tagjaként, munkásságának elismeréseképpen 1911-től a 4. számú Építészeti és Szépítészeti Szakbizottságnak is a tagja lett. Az első világháborúban katonaként szolgált, majd hazatértét követően még kiemelkedőbb építkezésekbe kezdett. Hosszú élet után 1961. október 25-én hunyt el, Veszprémben, az Alsóvárosi temetőben helyezték végső nyugalomra.

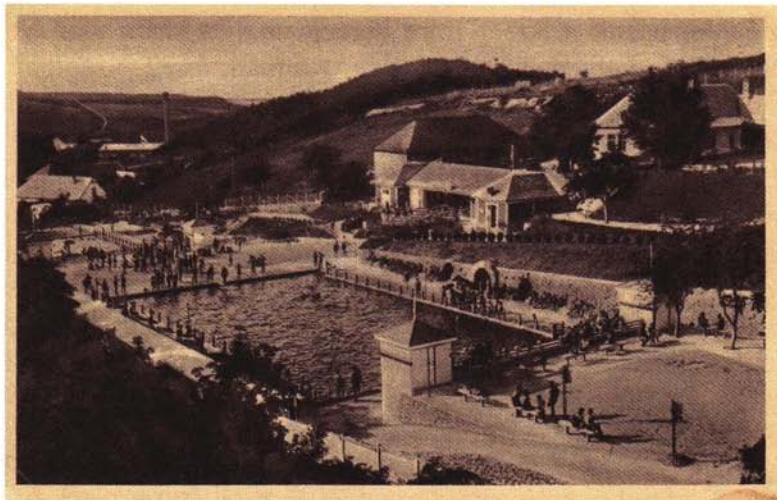
Ifjabb vitéz Csomay Kálmán 1899. április 3-án született Veszprémben, id. Csomay Kálmán és Benkő Ilona második gyermekeként.

Tizenéves fiatalemberként szolgált az első világháborúban, mint a magyar királyi 41. honvéd tüzérezred tisztjelöltje. Később tartalékos főhadnaggyá léptették elő.

A Nagy Háborúban, az olasz fronton tanúsított hősiek helytállásáért, mellyel több katonatársát mentette meg, I. osztályú Ezüst Vitézségi Éremmel, Bronz Vitézségi Éremmel és Károly Csapatkereszttel tüntették ki.

Katonai szolgálatának elismeréseképpen a háború után, a húszas években a Vitézi Rend tagjává avatták. Édesapja hatására 1924-ben a budapesti műegyetemen építészmérnöki oklevelet szerzett.

1930-tól Veszprémben vett részt a családi vállalkozásban, többek között a **Csomay-strand** és a **Magyar Lőszerművek** felépítésében. Apját nem sokkal élte túl, 1968. október 13-án hunyt el Veszprémben.

Feladat: Kutassa fel mi volt az a jellegzetes építmény típus, ami a Csomay család nevéhez köthető, és országszerte akár máig is látható!

Dr. Komjáthy László

(Veszprém, 1876. szeptember 2. – Veszprém, 1930. augusztus 30.)

Mindent feláldoz városáért, amelynek egész életét szenteli és mindenkor kész harcba szállni Veszprémért, amelynek érdekeit féltő gonddal őrzi – olvasható róla az 1929-ben megjelent „Veszprém-megyei Fejek” című kiadványban.

Veszprém szülötte, aki negyedszázadon át önzetlenül szolgált szülővárosát. A negyedszázadból öt évvel rendőrkapitányként, majd 1911. február 2-ától – két hónap híján – csaknem húsz éven át polgármesterként. Veszprémi iparos családból származott: apja Komjáthy Lajos szabómester, a veszprémi evangélikus gyülekezet pénztárnoka és városi képviselő, anyja Fábíán Mária. Anyai nagyapja csizmadia, 1848-ban városi esküdt volt.

Polgármestersége alatt Veszprém át- és megélte az I. világháborút, a nélkülözést, megtapasztalta a Magyarországi Tanácsköztársaság atrocitásait, a román megszállás gyötrelmeit. Ezekben a különösen vészterhes időkben a legnagyobb gondot fordította a város lakosainak ellátására, különös tekintettel a gyermekekre, az idősekre és elesettekre.

Megadatott neki, hogy folytathatta elődei – Kováts Imre és Szeglethy György polgármesterek – várost átalakító és szépítő terveit. A XX. század első világegyezése ugyan megakasztotta munkájában, de utóbb annál nagyobb energiával kezdte, majd alakította ki Veszprém ma is látható városképi arculatát.

Polgármestersége alatt Veszprém, az 1920-as évektől kezdve rátalált fejlődése útjára. Több ipari üzem létesült, és felépült az Óvári utcában az Iparostanonc iskola. Jelentős városrendezési munkák is megindultak, mintegy tartalommal megtöltve a békeévek városszépítési terveit.

A hiábavaló nyilvánosságot kerülte, de megjelent minden olyan összejegyzetben, melyen a város érdekeit képviselhette, vagy védelmezhetette.

Büszke volt városa eredményeire: támogatta a fiatal művészeket, mint például Csikász Imrét, pártfogolta Veszprém zenei életét.

Húszéves polgármestersége mind az alkotások és létesítmények, mind az azokban közreműködő személyek tevékenysége okán is kiemelkedik a többi közül.

Feladat: A megadott irodalom alapján sorolja fel Komjáthy polgármester azon intézkedéseit, amelyekkel az iskolásokat, óvodásokat segítette.

Vitéz Mészáros István

(Ekeél, Komárom vm., 1888. február 5. – Veszprém, 1947. október 27.)

Fényképész, tartalékos szakaszvezető.

Falusi család fia. Budapesten, Donáth Dávid fényképész mesternél tanulta ki a fényképész mesterséget, 1902. május 5. – 1904. november 24. között. Majd tíz éven át laboránsként és retusőrként jónevű fővárosi fényképészeknél (Uher Ödön, Strelisky Sándor, Goszleth István, Rozgonyi Dezső, stb.) dolgozott és fejlesztette tovább ismereteit.

Katonai kötelezettségének 1910. október 1. – 1912. szeptember 13. között a pozsonyi 13-as honvéd gyalogezred III. zászlóaljánál tett eleget.

Az I. világháborúban 1914. augusztus 4-én a 31-es honvéd gyalogezredhez vonult be, s augusztus 18-án ment az orosz harcterre. A 9. század szakaszvezetőjeként kiűnt öntevékeny magatartásával. Az **uhnóvi** ütközetben (1914. augusztus 28.) megsebesült parancsnoka helyett átvette a szakasz vezetését. 1914. szeptember 12-én **Magierównál** megsebesült. Budapesti kórházi kezelést követően kiképző altisztként szolgált a tartalékos tiszti iskolánál. 1916 őszétől ismét az orosz-, majd decembertől az olasz fronton harcolt. 1917 júniusában vérhasban megbetegedett. Kezelése után ismét a harcterren, a **Piave** mentén 15 hónapon át szolgált. Világháborús érdemeiért 1924-ben a kormányzó vitézzé avatta.

1919. december 3-án Veszprém város területére fényképész iparigazolványt kapott. 1924-ben átvette özv. dr. Lax Jenőné Szabadi utcai műhelyét. A két világháború közötti időszakban Veszprém legismertebb, legjobb fényképésze volt. 1925-től Zircen és Balatonalmádiban, később Hajmáskéren is nyitott fióküzleteket. A veszprémi iparos társadalom elismert, megbecsült tagjaként élénk társadalmi és közéleti tevékenységet fejtett ki. Tagja volt a Veszprémi Iparos Dalárdának. Elnökségi tag a Jeruzsálemhegyi Petőfi Körben, majd a Nemzeti Parasztpárt megyei szervezetében.

Tartalékosként 1940-ben részt vett az erdélyi bevonuláson.

Sírja Veszprém-ben, az Alsóvárosi temetőben található.

Kitüntetései: 1. osztályú Ezüst Vitézségi Érem (1914. okt. 14., ez volt a 31-es honvéd gyalogezrednél az első legénységi kitüntetés a világháborúban!), 2. osztályú Ezüst Vitézségi Érem, Károly Csapatkereszt, Sebesültek Érmé, Magyar Háborús Emlékérem kardokkal és rohamsisakkal, Erdélyi Emlékérem, Vitézi Jelvény.

Feladat: Keresse meg az Alsóvárosi temetőben vitéz Mészáros István fényképész sírját! Nézzon körül otthoni, családi fényképei között, hogy akad-e köztük v. Mészáros-féle fotó!

Bokrossy Viktor (1886 – 1915)

A Bokrossy család tagjai közül Bokrossy Viktor az I. világháborúban hősi halált halt. 1886-ban Veszprémben született, tanulmányait az elemi iskola után a piarista főgimnáziumban folytatta, hasonlóan a család többi fiútagjához.

Érettségi után a veszprémi székeskáptalan gazdasági ellenőre lett, közben egyévi önkéntesként eleget tett katonai kötelezettségének.

A háború kitörésekor azonnal bevonult a veszprémi 31. népfelkelő gyalogezredhez, az orosz harctéren szolgált.

1914. november 22-én megsebesült. Felgyógyulása után újra visszatért a csapattestéhez. 1915. május 20-án Stryi-nél ismét megsérült. Lőtt sebeivel a munkácsi kórházban ápolták, ahol 52 napi szenvedés után hunyt el.

Nagy részvét mellett helyezték örök nyugalomra a veszprémi Alsóvárosi temetőben, a családi sírboltba. A sírnál dr. Rédey Gyula nagyprépost búcsúztatta. A tartalékos főhadnagyot, az akkor már gyengélkedő beteg édesapja, id. Bokrossy Viktor, a kereskedőcsalád feje, édesanyja, Szenté Alojzia, testvérei, Jenő, Mária, Ferenc, Elemér, Zoltán gyászolták. Családot nem alapított.

Feladat: Jelenleg melyik országban található a galíciai Stryi városa?

A Győrötskey testvérek

A Győrötskey (helyenként Győrötskei) család egyik felmenője, a bizonyára szerb származású, Joannovich György veszprémi kereskedő Bécsben, 1825. március 18-án kapott I. Ferenc királytól győrötskei előnévvel magyar nemesseget és címeres-levelet. Majd 1845. október 2-án V. Ferdinánd király, kérésükre, hozzájárult névváltoztatásukhoz. Ekkor az eddigi nemesi előnévként használt Győrötskeyre változott a család idegen hangzású neve. Egy másik felmenő, Győrötskey György (1815– 1876) 1861–1866 között Veszprém vármegye első alispánjaként tevékenykedett.

Győrötskei Győrötskey Ferenc

(1894. – 1915. március 8.)

A m. kir. 31. (veszprémi) honvéd gyalogezred hadapród őrmestere. A magyar-galíciai határ (mai szlovák-lengyel határ) közelében, Maniów környékén, a Lupkóvi (másként Palotai)-hágó térségében halt hősi halált. A vele egy ezredben, de más században szolgáló György bátyja temettette el.

Győrötskei Győrötskey György

(Veszprém, 1888. március 4. – Budapest, 1915. május 16.)

Hivatásos katonatiszt, főhadnagy. Megyei hivatalnok fia. A veszprémi Piarista Főgimnáziumban 6 osztályt végzett. 1897-ben a piarista rend fennállásának 300. évfordulóján, a veszprémi Nemzeti Kaszinóban rendezett hangversenyen ő szavalta el Pósa Lajos, A haza című költeményét.

1907-ben végzett a pécsi honvéd hadapródiskolában, szeptember 1-től hadnagy a m. kir. 17. székesfehérvári honvéd gyalogezrednél. 1913-ban hadnagy a m. kir. 31. veszprémi honvéd gyalogezredben. 1914. augusztus 14-én a 14. menetezred (20., 31., 46. menet zászlóalj) utásztisztjeként indult a harctérre. 1915 februárjában a 4. század parancsnoka. 1915. március 11-én súlyos betegen, tífuszfertőzéssel hagyta el a harcteret. Itthon, kórházban halt meg. Veszprémben temették el.

Kitüntetései: Katonai Érdemkereszt 3. osztálya hadidíszítménnyel (post mortem 1915. szept.), Katonai Jubileumi Emlékkereszt (1908).

A Matulka-ház

Veszprémben a Rákóczi utca 5. szám alatt található a közismerten csak Matulka-ház néven emlegetett épület. Amelyet 1784 és 1886 között Veszprém város Tanácsházaként használtak.

Matulka Fülöp 1875-ben Budapesten született, péknek tanult. Inaséveit több helyen, többek között Bécsben töltötte. Hazatérve 1909-ben megházasodott. Még ebben az évben átvette a veszprémi sütőmester, Suly László üzletét, néhány év múlva pedig a sütödének helyet adó épületet is megvásárolta. Az ifjú pár a pékség felett kialakított lakásba költözött. A mellékelt kép bal oldalán, az erkély alatt látható az üzlet cégtáblája. A város központi helyén álló sütöde gyorsan népszerűvé vált a lakosság körében. Matulka Fülöp hamarosan az egyik legjobb adózóként, a város virilistái közé emelkedett.

A pékség vezetőjét is behívták katonának. Bevonulásának idejét nem ismerjük, de a családi emlékezet szerint 1915 szeptemberétől hadikórházban kezelték. 1916. július 25-én újra a harctérre indult. A Komáromi Lapok 1918. február 23-i száma említi, hogy Matulka Fülöp, a 31. népfőlkelő gyalogezred tizedese Vas Érdemkeresztet kapott. Ez utóbbi már nincs meg, de egy kis fém biléta "Szomorú emlék a háborúból – Lublin 1915." felirattal ma is a család tulajdonában van.

A háború után Matulka Fülöp tovább folytatta mesterségét, de fia már nem vitte tovább az üzletet. 1945-ben néhány hónapig a szovjet csapatok foglalták le hadi célokra a pékséget, amelyet később a Mészáros család bérelt. 1952-ben az egész épületet államosították, de az anyakönyvek tanúsága szerint Matulka Fülöp ezt már nem érte meg: 1950 szeptemberében elhunyt.

Feladat: Milyen üzlet található most az egykori Matulka-pékség helyén?

Keresse meg az Alsóvárosi temetőben a Győrötskey, Csomay, Komjáthy, Matulka és a Bokrossy család sírját. Fényképezze le, vagy írja le röviden a sírok jellegét és feliratait!

Hirdetések, reklámok 1914–1918

! Fürdő !

Veszprém, Hosszu-utca.

Van szerencsém a n. é. közön-
ség nagybecsű pártolásába ajánlani a
Hosszu-utcán lévő

Hoffenreich-féle fürdőt,

amelyet a **téli időnyre** a higienia
követelményei szerint a legnagyobb
kényelemmel melegedtem be.

Jó levegőjű meleg kabinok; zárt folyosó,
hűtőző hely.

A fürdő egész nap nyitva.

**A kádfürdőhöz kizárólag
forrás viz használtatik!**

**Masszírozó és tyukszemvágó
a vendégek rendelkezé-
sére áll.**

Szíves támogatást kér

Kalmár Lajosné,
mint hadbavonult férjem meghatal-
mazottja, fürdőberítő.

Hallgasson szívére

és vásárlásaival járuljon
hozzá az önért is vérzett se-
besültek karácsonyfájának
felállításához.

**A „Sebesültek karácsonyfája”
bazár megnyit e hó 20-án.**

Bevonulandó katonák figyelmébe!

- 1 kifűnő minőségű dupla Jäger trikó ing
- 1 „ „ „ „ „ „ nadrág
- 1 rendkiv. praktikus nyakvédő (plastron)
- 1 hősapka, kötött
- 1 pár gyapju Jäger sockni
- 1 pár érmelegítő
- 1 pár keztyű, előírások
- 7 db összes csak K 12-70

Minden egyes ilyen vásárláshoz külön
ajándékozunk 3 pár jó strapa socknit.

**Winter divataruház,
VESZPRÉM.
Városház épület.**

„A m. kir. 31. veszprémi gyalogezred egy egész
napos rohamon, golyó- és srápneltűzön tülesett
bakája megtisztalkodott, megvacsorázott, végre
lélegzethez jutott a vesszőfonattal bélelt igen
kényelmes lövészárookban, amelybe még
belevillantak a lemenő Nap ferde fényei.
Összehajtogatta csinosan a veszprémi
Rósenberg Mór áruházból megrendelt
lábszárvédőjét, majd megszórta magát Szanitéc
tetűporral, elővette a Rádium sóborszeszt, hogy
bedörzsölje vele megfáradt tagjait. Majd nagyot
húzott a „Hősök Söre” idénysörből. Előkerült a
kártya, rajta a Kuoni pásztor, Reding Itell és
Rudenz Ulrich helyett Szurmay Sándor, Kövess
Hermann, József és Jenő főherceg és a többi hős
tábornok képével.”

APOLLO-mozi Veszprém.

**Ma vasárnap és
holnap hétfőn**

Borzalmas Álom.
(Dráma.)

Móric nadrágja.
(Humoros.)

A rendőrkutya.
(Humoros.)

A Vogéceknben.
(Színes. Természetes.)

A háboru borzalmai.
(Érdekfeszítő dráma 3 felvonásban.)
(Epizód a legutóbbi Balkán háborúból.)

Van szerencsém a nagy-
érdemi közönség szives tudomá-
sára hozni, hogy

**KALAPOS-
üzletemet.**

Rákóczi-téren, a régi Kéz Vilmos-féle bolt helyiségében megnyitottam. — Elvállalom férfi- és női kalapok javítását, valamint festését is.

Götzenberger Lajos.

Veszek
mézet, viaszot
kisebb-nagyobb tételekben;
továbbá
fűstölt husokat
és mindenféle élelmiszert
a legmagasabb napiárban

BAKOS KÁLMÁN
kereskedő, VESZPRÉM.

A 20. század elején európai színvonalra emelkedett reklám, ha felszínesen is, de nyomon követte kora történelmi eseményeit. A hirdetőoszlopokon, a városi újságokban megjelentetett reklámok árut kínálnak, mulatóba, moziba invitálnak: a katonák gondtalanul söröznek, tábortűz mellett teát isznak, megfáradt tagjaitak Brázay sóborszesszel kenegetik. A kedélyesen mulattató plakátok nem tükrözik a veszteséget, a nélkülözéseket, a mérhetetlen emberi szenvedést. A háború alatt megnőtt a reklám közvélemény-formáló szerepe. Feladata propagandával, politikai agitációval bővült. Hadikölcsön jegyzésére buzdított, háborús kiállításokat, jótékonyági rendezvényeket hirdetett. Sürgette a gyűjtéseket a hadiözvegyek és -árvák, valamint a hadirokkantak megsegítésére.

A háborús gazdálkodás következtében megszűnt a kereskedelem korábbi szabadsága. Felvásárlási és elosztó központok sokaságával, rendeletek tengerével igyekeztek úrrá lenni a nehézségeken. Bevezették a jegyrendszert. A vegyeskereskedés ajtáján a színes reklámtáblák még a békeidőkre emlékeztettek, ám a kirakat csaknem üres volt.

NÉMETH KÁROLY
polgári és egyenruhazabó
a Korona-szálló áttellenében.

Eltfogadok a szakmamba vágó mindenféle munkát, igazításokat és felvasalásokat. Viselt ruhákat becserélek és azokat kijavítva, szegényebb sor-szaknak eladom.

NÉMETH KÁROLY
polgári és katonai szabó
VESZPRÉM,
a „Korona”-szálloda áttellenében.

Készítek a szakmamba vágó mindenféle munkát. Használt ruhákat becserélek és azokat kijavítva, lemet eladom.
Továbbá a Karódféle 40 szem át fenn-tartott JÉHÉÜ VARRÓGÉP-ÉLEZETET gépekkel és alkatrészekkel együtt áttellen és azokat tovább árusítom. — Használt gépeket becserélek, javításokat elfogadok. — Gépeket rövidebb vagy hosszabb időre használatra kibérelszek.

**A 7. honvéd pótltog gazdasági hivatala
elvállalja bármily mennyiségű
rétnek és egyéb takarmányműveknek
részért-való lekaszálltatását
és önszaktakarítását.**

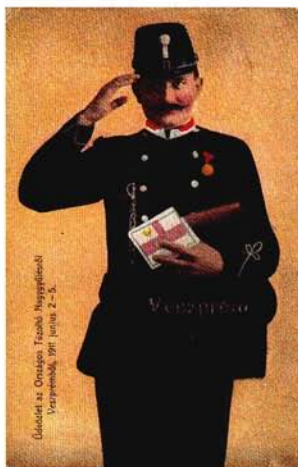
Érdeklődők jelentkezzenek fenti hivatal
Veszprém, Kossuth Lajos-utca 42.
szám alatti irodájában.

Ahhoz, hogy megérezzük a kor hangulatát, nem elég egy-egy hirdetéset elolvasni. Összességében kell vizsgálni, nézni az 1914-től 1918-ig tartó időszakot – legyenek azok akár a városi, akár a megyei, de akár az országos lapokban megjelent hirdetések. Csak így kaphatunk teljes képet a háborús reklámokról.

Feladat: Az Eötvös Károly Megyei Könyvtár Helyismereti Gyűjteményének honlapján keressen ebből a korszakból újsághirdetéseket, reklámokat a feltöltött állományból!

(<http://www.ekmk.hu/index.php/helyismeret>)

Saját felmenők a háborúban

Helyismereti sétafüzeteink mind-mind városunk múltjának megismerését segítik. Munkánkat az óvodás korú gyermekeket nevelő családokkal, majd az általános iskolás gyermekekkel kezdtük. *A zsidó múlt nyomában* és *A Nagy Háború nyomában* címmel megjelenő füzeteket az ifjúság és a felnőtt lakosság számára ajánljuk.

A séták közben bizonyára elbeszélgetett családtagjaival, ismerőseivel. Ki-ki elmondhatta élettörténetét, megkereshette saját gyökereit, még akkor is, ha nem Veszprémben született.

Szerzőtársaimmal kérjük Önt, járjon utána családjá történetének! Kutassa fel ezeknek a nehéz éveknek, évtizedeknek az emlékeit!

Látogassa meg még élő, idősebb rokonait, akik szívesen veszik elő családi emlékeiket, elevenítik fel gyermekkoruk történeteit, az akkor hallottakat. Készíthet róluk feljegyzéseket, hangfelvételeket is.

Ne feledje: „Minden fának akkora a lombja, amekkora a gyökere.” – ez ránk, emberekre is vonatkozik. A múlt ismerete és megértése nélkül nem tudunk biztonságos jövőt építeni. Minden ember története fontos, értékes közösségünk számára. Ha rászánja az időt – meglátja – családjának is gazdag ajándékot adott.

Kérjük, az Ön által fontosnak tartott elbeszéléseket, visszaemlékezéseket, fotókat, leveleket hozza/küldje be a közgyűjteményekbe (digitalizálásra), vagy csak egyszerűen csatolja a füzet megoldásaihoz! Az évente beküldött füzeteket, feladatmegoldásokat, fotókat a kiállítás után visszaadjuk.

Reméljük Önnel is találkozunk sétánk évenkénti, ünnepélyes zárásakor, ahol átveheti városunk elismerő oklevelét!

Munkájához segítséget kaphat a közgyűjteményeknél:

- Eötvös Károly Megyei Könyvtár Helyismereti Gyűjteménye: Komakút tér 3. (www.ekmk.hu)
- Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára: Török Ignác utca 1. (www.veml.hu)
- Laczkó Dezső Múzeum: Török Ignác utca 7. (www.ldm.hu)

Technikai jellegű kérdéseivel:

a Bakony–Balaton Környezetvédelmi Oktatóközpont: babako1@hotmail.com
munkatársaihoz fordulhat.

A Nagy Háború 100. évfordulóján, Veszprémben

Felhasznált irodalom

Nagyné Kozma Ildikó: Boldog békeévek

- Veszprémvármegye 1900. ápr. 15. p. 7., 1900. okt. 28. p. 2.,
1900. nov. 18. p. 4., 1907. nov. 24. p. 2.
1911. máj. 02. p. 3., 1912. márc. 10. p. 1–2.
- Veszprémi Hírlap 1900. ápr. 15. p. 2–3., 1902. márc. 23. p. 5.
1903. dec. 13. p. 4., 1907. okt. 20. p. 4.
1908. júl. 12. p. 3., 1908. szept. 13. p. 3.
1912. márc. 10. p. 6., 1914. febr. 12. p. 3.
- Veszprémi Ellenőr 1901. júl. 13. p. 3.
- Veszprémi Újság 1910. márc. 24. p. 4.
- Veszprémvármegye 1909. júl. 11. p. 1–2.
- Népakarat 1910. aug. 06. p. 1–2.
- Veszprém város közgyűlési jegyzőkönyve 1891. okt. 11., MNL-VeML V. 172. o. 89. k.

Nagyné Kozma Ildikó: Közélet és kultúra

- Veszprém TV: Ismerem a városom?! 1. rész – Nagy háború. Veszprém, 2013. In:
<https://www.youtube.com/watch?v=K7XKOFtqxlk>
- Veszprémvármegye 1904. okt. 30. p. 1–2., 1904. nov. 13. p. 5.
1912. júl. 07. p. 1–3.
- Népakarat 1907. aug. 03. p. 2.
- Veszprémi Hírlap 1902. máj. 25. p. 3., 1914. márc. 01. p. 5.
1914. ápr. 05. p. 3., 1915. febr. 07. p. 2–3.
- Veszprémi Napló 1913. dec. 15. p. 4.
- Veszprém a világháború évtizedében. Vál. és szerk. Csiszár Miklós. Veszprém 2007. p. 26., 59.
- Múltidéző. Szerk. Csiszár Miklósné. Veszprém, 1999. p. 61–62.

Földesi Ferenc: A hadüzenet – 1914. július 29.

- Veszprémi Szemle 2014. évi számai
- Csiszár Miklós – Földesi Ferenc: A Polgármester és Városa. Veszprém, 2014.

Földesi Ferenc: Laktanyák

- Molnár Jánosné: Mesélő házak In: Veszprémi 7 Nap, 2004. jún. 25. p. 7.
- Varga Béla: Veszprém város lexikona, Veszprém, 2009. p. 432–433., 766–777.
- Földesi Ferenc: Kaszárnyák – laktanyák – quartélyozások: Veszprémben In: Veszprémi Szemle, 2011. 2. sz. p. 3–28.
- Földesi Ferenc: A „Sosemvolt” tüzerlaktanya ürügyén – Veszprém egyes múlt századi közállapotairól In: Veszprémi Szemle, 2012. 1. sz. p. 3–29.

Fekete Tamás: Az itthon maradtak segítése: hadigondozás

- Suba János: Az Országos Hadigondozó Hivatal. Rendvédelem-történeti füzetek 18. 2010., 21. sz., p. 123–139.
- Veszprém város polgármesterének iratai – Hadigondozási iratok – MNL VeML V.173.h

Tóth Péter: Gyermekmenhely

- A Veszprémi M. Kir. Állami Gyermekmenhely működése 1904–1927. Veszprém, 1927.
- Hogya György: A gyermek- és ifjúságvédelem múltja és jelene Veszprém megyében. Veszprém, 1986.

Földesi Ferenc: Hadi események

- Herczegh Géza: A magyar királyi veszprémi 31. honvéd gyalogezred története. Hasonmás kiad. Veszprém, 2014. p. 30.

Rainer Pál: Katonák kórházi ellátása

Koritsánszky Ottó: A veszprémi katonakórház. Veszprémi Hírlap 1914. szept. 27. p. 2–3.
Veszprém a világháború évtizedében. Vál. és szerk. Csizsár Miklós. Veszprém, 2007. p. 128–131.
Jakusch Gabriella: A Veszprém városi császári és királyi tartalékkórház In: Hadtörténeti Múzeum
Értesítője 12. Budapest, 2011. p. 89–94.

Rainer Pál: Temetők, emlékhelyek

Hogya György: Adatok Veszprém város temetőinek történetéhez. Veszprém, 1997.

Rainer Pál: A Nagy Háború kultusza

A 31-es honvéd emlékmű ünnepélyes felavatása In: Veszprémi Hírlap 1939. jún. 11. p. 1–2.
Molnár Jánosné: A Davidikum emléktáblája In: Napló 1995. ápr. 1., p. 7.
A város élni akar: Veszprém 1919–29. Vál. és szerk. Csizsár Miklós. Veszprém, 2008., p. 26–29.,
31–32., 34–37.
Hogya György: A harangok is elsiratták, de élve hazakerült. Kézirat Veszprém, én. 3. p.

A korszak kiemelkedő alakjai

Jákói Bernadett: A Bokrossy család

Franciscs Károly visszaemlékezései. Sajtó alá rend. és szerk. Hudi József. Pápa, 2001. p. 171.
Veszprém 1883. jan. 28. p. 3.
Veszprémvármegye 1882–1944 évfolyamai
Veszprémi Független Hírlap 1882–1884 évfolyamai
Veszprém megyei fejek. Szerk. Hahn Ferencz, Zsadányi Oszkár. Veszprém, 1929.
Sziklay János: Veszprém város az irodalomban és művészetben. Veszprém, 1931.
Molnár Jánosné: Mesélő házak, A Bokrossy család fészke In: Veszprémi 7 Nap, 2005. dec. 2. p. 11.

Fekete Tamás: A Csomay (Csomai) család

Csomay Zsófiával készített interjú 2011 In: Veszprémi Kaleidoszkóp, MNL VeML
Cserhát. Szerk. Márkusné Vörös Hajnalka. Veszprém, 2013.
Varga Béla: Veszprém város lexikona. Veszprém, 2009.
Veszprém multja és jelene. Veszprém, 1912.
Vitézek albuma. Budapest, 1939.

Földesi Ferenc: dr. Komjáthy László

Csizsár Miklós –Földesi Ferenc: A Polgármester és Városa, Veszprém, 2014.

Jákói Bernadett: Bokrossy Viktor

Jákói Bernadett: A hősök példája In: Veszprémi Szemle, 2010. 1–2. sz. p. 32–38.
Családtagok, rokonok személyes elbeszélései, hanganyagai

Rainer Pál: Vitéz Mészáros István

Veszprém megyei fejek. Szerk. Hahn Ferencz, Zsadányi Oszkár. Veszprém, 1929.
A tízéves Vitézi Rend. Szerk. Szécsy Imre, Oszlányi Kornél, Oszlányi József, Farkass Jenő.
Budapest, 1931. p. 424.
Herczegh Géza: A magyar királyi veszprémi 31. honvéd gyalogezred; 31., 46. és 79. honvéd menet
zászlóaljak, valamint a 31/I. népfőlkelő zászlóalj története, Cegléd, 1936. p. 92., 351., 404.
V. Fodor Zsuzsa: „Isten áldja a tisztet ipart”, Iparosélet Veszprémben a két világháború között.
Tanulmányok a szabó, a vendéglős, a fényképész és a berautós szakma történetéből. Veszprém,
1989. p. 68–74., 78. (Veszprémi Múzeumi Értesítő)
Laczkó Dezső Múzeum Tudományos Dokumentum Gyűjtemény 89.5.1.–89.5.14.

**Rainer Pál: A Győrötskey testvérek
Győrötskei Győrötskey Ferenc**

Gyuk P.: Hős, akit a bátyja temetett el In: Veszprémi Hírlap 1915. máj. 9. p. 2.

Halálozás In: Veszprémi Hírlap 1916. jan. 1. p. 7.

A Veszprémi Piarista Diákszövetség 1928-ban. Veszprém, 1929., 36. p.

Herczegh Géza: A magyar királyi veszprémi 31. honvéd gyalogezred, a 31. 46. és 79. honvéd menet zászlóalj, valamint a 31/I. népfőlkelő zászlóalj története. Cegléd, 1936. p. 143.

Győrötskei Győrötskey György

A piaristák ünnepe In: Veszprémi Hírlap 1897. dec. 12. p. 4.

Katonai kitüntetések In: Veszprémi Hírlap 1915. szept. 19. p. 4.

A Veszprémi Piarista Diákszövetség 1928-ban. Veszprém, 1929. 36. p.

Herczegh Géza: A magyar királyi veszprémi 31. honvéd gyalogezred, a 31. 46. és 79. honvéd menet zászlóalj, valamint a 31/I. népfőlkelő zászlóalj története. Cegléd, 1936. p. 12., 21., 125., 131., 143.

Rainer Pál: „Feri és Gyuri a hősi halált halt szeretett két testvér”, Harmincegyes honvédek (I. rész) In: Veszprémi Szemle, 2013. 3. sz. p. 96–105.

Hadtörténelmi Levéltár, Budapest, Tiszti anyakönyvi lap 3810.

Tóth Péter: Matulka-ház

Veszprém város tanácsülési jegyzőkönyve 1909. VeML V.172.a 108. kötet

Varga Béla: Veszprém város lexikona. Veszprém, 2009.

Molnár Jánosné: Régi veszprémi épületek nyomában. In.: Veszprémi Kalendárium 2009. Veszprém, 2008. p. 53–67.

Herczegh Géza: A magyar királyi veszprémi 31. honvéd gyalogezred története. Hasonmás kiad. Veszprém, 2014.

Géczi János: A ház, ahol élni lehet. In.: Ex-Symposion, 1993. 5–7. sz. p. 127–136.

Földesi Ferenc: Hirdetések, reklámok

Gáti István: „Hozott szalonával...” A huszadik század apróban, Fekete Sas kiadó, Budapest, 2006. 41–73. p. (Dr. Földesi Ferenc: A veszprémi vonatkozású betoldások)

S. Nagy Anikó–Babucsné Tóth Orsolya–Szoлецzky Emese: Mindenütt hódít, Reklám a Nagy Háborúban (1914–1918). Budapest, 2009.

http://library.arcanum.hu/hu/view/SZAK_VEND_Sk_2009_2_Hodit/?pg=0&zoom=h&layout=s

http://magyarnarancs.hu/zene2/sosborszeszt_mulabat_-_mindenutt_hodit_-_reklam_a_nagy_haboruban_1914-1918-71177

Képegyzék

Borító

- Tábori mise a Szentháromság téren az I. világháború alatt (Laczkó Dezső Múzeum fotótára)

Boldog békeévek

- Magyar királyi postahivatal, Veszprém (Eötvös Károly Megyei Könyvtár képeslapgyűjteménye)
- Városi színház, Veszprém (Eötvös Károly Megyei Könyvtár képeslapgyűjteménye)
- Indóház (Vasútállomás) Jutas, Veszprém (Eötvös Károly Megyei Könyvtár képeslapgyűjteménye)
- A „veszprémi takarékpénztár” háza (Eötvös Károly Megyei Könyvtár képeslapgyűjteménye)

Közélet és kultúra

- Vármegeháza, Veszprém (Eötvös Károly Megyei Könyvtár képeslapgyűjteménye)
- Állami polgári és felső kereskedelmi iskola, Veszprém (Eötvös Károly Megyei Könyvtár képeslapgyűjteménye)

A hadüzenet – 1914. július 29.

- Imádkozik a király – mozifilm plakát (<http://mek.oszk.hu/01900/01905/html/index1070.html>)
- Püspöki jószágkormányozóság és a püspöki kert, Veszprém (Eötvös Károly Megyei Könyvtár képeslapgyűjteménye)

Laktanyák

- M.kir. Honvéd-laktanya. Püspöki jószágkormányozói palota. M. kir. honvéd-tiszti étkezdé, Veszprém (Eötvös Károly Megyei Könyvtár képeslapgyűjteménye)
- Honvédtüzér barakkok, Veszprém (Eötvös Károly Megyei Könyvtár képeslapgyűjteménye)

Az itthon maradottak segítése: hadigondozás

- Részlet az 1917-es pozsonyi Országos Hadigondozó Kiállítás plakátjáról (Suján Pál festménye)
http://static.awm.gov.au/images/collection/items/ACCNUM_SCREEN/ARTV10347.JPG (2014. október 26.)
- Hadirokkant jelvény a Laczkó Dezső Múzeum gyűjteményéből

Magyar Királyi Gyermekmenhely

- Gyermekmenhely, Veszprém (Eötvös Károly Megyei Könyvtár képeslapgyűjteménye)
- Gyermekmenhely, Veszprém (Eötvös Károly Megyei Könyvtár képeslapgyűjteménye)

Hadi események

- A magyar királyi veszprémi 31. honvéd gyalogezred katonái a frontra indulnak (Balogh Gyula képeslapgyűjteményéből)
- A magyar királyi veszprémi 31. honvéd gyalogezred II. zászlóaljának altiszti iskolája 1913 júniusában (Varsányi István tulajdona)

Katonák kórházi ellátása

- A városi kórházból. (Dr. Csolnoky Ferenc igazgató-főorvos – kinek lelkes, ügybuzgalma és hazafiasságának köszönhetik a veszprémi Vöröskeresztes hölgyek kiképzésüket – műtétet végez). – A Veszprémvármegyei Magyar Közművelődési Egyesület naptára 1915. (Eötvös Károly Megyei Könyvtár Veszprém Megyei Helyismereti Gyűjteménye)
- Tartalék kórház (A nagybeteg lengyel). – A Veszprémvármegyei Magyar Közművelődési Egyesület naptára 1915. (Eötvös Károly Megyei Könyvtár Veszprém Megyei Helyismereti Gyűjteménye)
- Orvosi kar – Emlék a veszprémi Cs. és Kir. Hadikórházról 1914–15 (Eötvös Károly Megyei Könyvtár Veszprém Megyei Helyismereti Gyűjteménye)

Temetők, emlékhelyek – A veszprémi Alsóvárosi temető I. világháborús katonásírjai

- A világháború (1914–1918) hősi halottainak parcellája a Veszprém Alsóvárosi temetőben, Kollár Adolf felvétele 1930 körül (Laczkó Dezső Múzeum fotótára)
- Rott Nándor püspök imát mond a Veszprém, Alsóvárosi temető I. világháborús parcellájában a Szent Imre-ünnepségen, 1930. június 25. (Laczkó Dezső Múzeum fotótára)

Alsóvárosi temető térképe

- Veszprém rendezett tanácsú város kataszteri térképe, 1927. (Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára XV.11.b) és a "BUXUS" Kft. és Puskás Gábor Veszprém, Mártírok útja temető kataszteri felmérése, 2000. térképek egymásra vetítése
- Adatok: Gy Lovassy Klára és Földesi Ferenc gyűjtése

A Nagy Háború kultusza

- A Mártírok úti Izraelita temető ravatalozójának I. világháborús emléktáblája (fotó: Rainer Pál)
- Iparosok hősök emléktáblája (fotó: Bontó László)
- Hősök kapuja (Eötvös Károly Megyei Könyvtár Veszprém Megyei Helyismereti Gyűjteménye)
- Az egykori felsőkereskedelmi iskola (ma Kossuth iskola) I. világháborús diák hőseinek emléktáblája (fotó: Bontó László)

A korszak kiemelkedő alakjai

A Bokrossy család

- Főtér, Veszprém (Eötvös Károly Megyei Könyvtár képeslapgyűjteménye)

A Csomay (Csomai) család

- Csomay család 1906-ban (Csomay Zsófia tulajdona)
- vitéz Csomay Kálmán főhadnagy – Vitézek albuma. Budapest, 1939. 433. p.
- Csomay-strand, Veszprém (Eötvös Károly Megyei Könyvtár képeslapgyűjteménye)

Dr. Komjáthy László

- dr. Komjáthy László polgármester
(http://wiki.strandkonyvtar.hu/index.php?title=F%C3%A1jl:Komj%C3%A1thy_L%C3%A1szl%C3%B3.jpg)
- Városháza (Kapuváry-ház), Veszprém (Eötvös Károly Megyei Könyvtár képeslapgyűjteménye)

Bokrossy Viktor (1886–1915)

- Bokrossy Viktor főhadnagy, Veszprémi honvédek hadtörténete, Herczegh Géza: A magyar királyi veszprémi 31. honvéd gyalogezred, a 31. 46. és 79. honvéd menet zászlóaljak, valamint a 31/I. népfőkelő zászlóalj története. Cegléd, 1936., 369. p.
- A Bokrossy család síremléke (fotó: Jákói Bernadett)

Vitéz Mészáros István

- Vitéz Mészáros István világháborús kitüntetései 1933-ban (Laczkó Dezső Múzeum fotótára)
- Vitéz Mészáros István és családja síremléke az Alsóvárosi temetőben (fotó: Rainer Pál)

A Győrötskey testvérek

- A Győrötskey család síremléke az Alsóvárosi temetőben (fotó: Rainer Pál)

Győrötskei Győrötskey György

- Győrötskey György honvéd főhadnagy (Laczkó Dezső Múzeum fotótára)

A Matulka-ház

- Fotók a Matulka család archívumából

Hirdetések, reklámok (1914–1918)

- Kalmár Lajosné és a „Sebesültek karácsonyfája” hirdetések, Veszprém Megyei Újság, 1915. dec. 05. 4. p.
- Winter divatruház, Veszprém Megyei Újság, 1915. jan. 07. 2. p.
- Apollo-mozi, Veszprém Megyei Újság, 1914. dec. 20. 3. p.
- Götzemberger Lajos kalapos és Bakos Kálmán kereskedő hirdetései, Veszprémi Hírlap, 1918. aug. 11. 5. p.
- Németh Károly polgári és egyenruhaszabó hirdetése, Veszprémi Hírlap, 1917. júl. 29. 6. p.
- Németh Károly polgári és katonai szabó hirdetése, Veszprémi Hírlap, 1918. aug. 11. 6. p.
- A 7. honvéd pótüteg gazdasági hivatalának hirdetése, Veszprém Megyei Újság, 1917. júl. 01. 4. p.
(A folyóiratok az Eötvös Károly Megyei Könyvtár Veszprém Megyei Helyismereti Gyűjteményének tulajdona)

Saját felmenők a háborúban

- Üdvözlés az Országos Tűzoltó Nagygyűlésről, Veszprém, 1911 (Eötvös Károly Megyei Könyvtár képeslapgyűjteménye)

Veszprém és a belváros térképe

- A várost ábrázoló kivágatok
- Veszprém rendezett tanácsú város kataszteri térképe, 1927. (Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára XV.11.b)

Borító hátlap

- Veszprém dombornyomásos címere a polgármesteri levélpapíron (Laczkó Dezső Múzeum adattára)

Útmutató

téma	térkép	helyszín
Boldog békeévek	1	Villanytelep (Almádi út)
	2	Postapalota (Óváry F. út)
	3	Kórház (Kórház u.)
	4	Petőfi S. Színház (Óváry F. út)
	5	Tűzoltó laktanya (Szegelethy u.)
Boldog békeévek	6	Veszprém indóház (Budapest u.)
	7	Vp. Kötött és Szövött Iparárugyár Rt. (Deák F. u.)
	8	Közgazdasági Bank és Takarékszövetkezet Rt. (Óváros tér)
Közélet és kultúra	9	Veszprémvármegyei Múzeum (Megyeháza)
	10	Felsőkereskedelmi és Polgári Iskola (Budapest u.)
	11	Irgalmas nővérek zárdája
	12	Angolkisasszonyok zárdája
Hadüzenet	13	Apolló mozi
Laktanyák	14	Kiskaszárnya (Deák F. u.)
	15	Szt. László laktanya (rendőrség helyén)
	16	Kopácsy laktanya (Komakút tér)
	17	Jutasi út fabarakk
Az itthon maradottak segítése: hadigondozás		
Gyermekmenhely:	18	veszprémi Magyar Királyi Gyermekmenhely

Hadi események	20	Jutasi Vasútállomás
	19	Vörösmarty téri 31-es honvéd és népfőlkelő emlékmű
Katonák kórházi ellátása	21	Piarista Főgimnázium (Vár u.)
	22	Csiszárík –féle kanonoki ház
	23	Püspöki papnevelde
	3	Városi kórház
	24	Jutasi út: katona kórház
Temetők, emlékhelyek	25	Alsóvárosi temető I. vh. emlékmű
A Nagy Háború kultusza	26	Izraelita ravatalozó (Mártírok útja 8.)
	10	Felsőkereskedelmi és Polgári Iskola (Budapest u.)
A korszak kiemelkedő alakjai:		
Bokrossy család	27	Bokrossy-ház
A Csomay (Csomai) család	B	Alsóvárosi temető
Dr. Komjáthy László	28	Kapuváry-ház
	E	Dr. Komjáthy László sírja
Bokrossy Viktor	D	Alsóvárosi temető
Vitéz Mészáros István	C	
Györötskey testvérek	A	
Matulka-ház	29	Matulka-ház (Rákóczi u. 5.)
Matulka sír	30	Alsóvárosi temető
Hirdetések, reklámok		
Saját felmenők a háborúban (Nagyné Kozma Ildikó)		
GPS koordináták, térképi munka (Bontó László)		

GPS koordináták

Boldog békeévek		
Villanytelep	N: 47,08911 E:17,91632	1
Postapalota	N: 47,09167 E:17,90503	2
Kórház	N: 47,08988 E:17,91158	3
Színház	N: 47,09222 E:17,90663	4
Tűzoltó laktanya	N: 47,09232 E:17,90655	5
Boldog békeévek		
Veszprém indóház	N: 47,09527 E:17,91739	6
Veszprémi Kötött és Szövött Iparárugyár Rt.	N: 47,09630 E:17,90541	7
Közgazdasági Bank és Takaréék Rt.	N: 47,09440 E:17,90568	8
Közélet és kultúra		
Veszprémvármegyei Múzeum	N: 47,09165 E:17,90801	9
Felsőkereskedelmi és Polgári Iskola	N: 47,09357 E:17,91537	10
Irgalmas nővérek zárdája	N: 47,09350 E:17,90521	11
Angolkisasszonyok zárdája	N: 47,09162 E:17,90486	12
Hadüzenet		
Apolló mozi	N: 47,09188 E:17,90740	13
Laktanyák		
Kiskaszárnya (Deák F. u)	N: 47,09661 E:17,90527	14
Szt. László laktanya (rendőrség helyén)	N: 47,08967 E:17,91435	15
Kopácsy laktanya (Komakút)	N: 47,08995 E:17,90658	16
Jutasi út fabarakk		17
Az itthon maradottak segítése: hadigondozás		
Gyermekmenhely		
Magyar Királyi Gyermekmenhely	N:47,08632 E:17,91075	18
Hadi események		
Vörösmarty téri I. világháborús emlékmű	N: 47,09062 E:17,91318	19
Jutasi vasútállomás	N: 47,11889 E:17,91180	20
Katonák kórházi ellátása Veszprémben		
Piarista Főgimnázium (Vár u.)	N: 47,09564 E:17,90450	21
Csiszárík-féle kanonoki ház	N: 47,09749 E:17,90230	22
Püspöki papnevelde	N: 47,09733 E:17,90260	23
Városi kórház	N: 47,08988 E:17,91158	3
Jutasi út: katonai kórház	N: 47,11200 E:17,91280	24
Temetők, emlékhelyek		
Alsóvárosi temető I. vh. emlékműve	N: 47,08787 E:17,91144	25
A Nagy Háború kultusza		
Hősök kapuja	N: 47,09492 E:17,90580	26
Iparos hősök emléktáblája	N: 47,09508 E:17,90563	
Izraelita ravatalozó	N: 47,08724 E:17,91233	
Híres családok Veszprémben		
Bokrossy-ház	N: 47,09361 E:17,90725	27
Kapuváry-ház	N: 47,09274 E:17,90780	28
Matulka-ház (Rákóczi u. 5.)	N: 47,09378 E:17,90698	29
Matulka sír	N: 47,08849 E:17,91054	30

